

# תמונה אחת, כריכה אחת, ספר אחד

אין שיעור לכוחן של המילים שאנחנו קוראים ואיננו יודעים  
עד לאן הן ילוו אותנו. אני התוצר של אותן המילים.

**ב**שיפולי עיר, בצריף דל על גדת נחל חיו אבא, אימא וארבע ילדות. האב עבד קשה לפרנס את משפחתו במשמרות יום ולילה בשירות הדואר, והאם טיפלה בבנותיה. האב הרוויח משכורת עלובה ושאף להתקדם בעבודתו, הוא ביקש מבתו הבכורה, תלמידת יסודי, ללמד אותו קרוא וכתוב. הילדה עשתה כמיטב יכולתה, וכשנכשל האב בלימודיו או בבחינות העלייה בדרגה, המתינו לה המקל, החגורה או האגרופ. הסיפור הזה לא נלקח מאגדת ילדים אפלה, זהו אבי הדיסלקטי, זוהי דרום תל אביב של שנות השישים, הנחל הוא תעלת הביוב הזורמת כיום לצד הכביש המהיר איילון, הילדה היא אחותי הגדולה, והסיפור הוא סיפור ילדותי. מילדותי העגומה היו לי שני מקומות מפלט עיקריים. האחד הוא הוואדי, נחל איילון, שאליו הייתי נמלטת ממצוקות. בילדותי הייתה לי חורשה ומערה קטנה בין שיחים, שלי כולה, ומחזור בלתי נדלה של חרקים וצמחי בר שהתחלפו על פי עונות השנה. המקום השני היה הספרייה העירונית ביד אליהו, שאותה פקדתי יום יום באדיקות, וכשהתאפשר – פעמיים ביום.

תמונה אחת על כריכה אחת של ספר אחד, לפני שאפילו נפתח ונקרא, יכולה להציל ילדה קטנה ולעצב את עולמה. בילבי בת גרב מרימה בזרועותיה החזקות סוס נקוד. אם בילבי יכלה להרים סוס, גם אני יכולתי. כמוה יכולתי לגדול בכוחות עצמי, תוססת ולא ממושטרת, לבוז לקונוונציה האפורה המדכאת ולבחור בחיים בראש מורם. יכולתי להיות אסופית חסרת-כול כמו אן שרלי, ובכל זאת להתפייט על יפי העולם וזיוו ולהתעשר מקסמיו. להיות חלק ממקום שיש בו אוצרות מופלאים שאין להם שיעור גם אם אינם מונחים לפניי כרגע.

אין זה אופנתי בימים אלה לדבר על הדיכוי של הבית המזרחי המסורתי הפטריארכלי. מצווה להתפייט ולערוג על חומו של הבית. אבל אני אומרת, חם זה גם שורף. בבית שבו גדלתי, לאב הייתה מילה או אגרוף, וכולנו היו מצוות לציית. ללכת לבית הכנסת, להצמיד מטפחת ראש בסיכת מתכת נוקשה הדוקה לקרקפת, שלא תזוז חלילה, לשבת הרחק מספר התורה ב"עזרת הנשים" (לא ביקשתי עזרה מאף אחד), להקשיב לזכרים המתפללים ולצמוח לתוך עולם שבו משהו כך טמא, לעולם תהיי סוג ב', לא משנה מה תעשי, אין לך סיכוי להיות סוג א'. לא הרשו לי להתקרב אפילו, ובטח שלא לקרוא מהספר החשוב.

אבל אני ידעתי מרגע לידתי שאין בי מום ושאני שווה לא פחות מכל בן אנוש, ושיש עולם טוב יותר, צודק יותר, וספרות הילדים שצרכתי בשקדנות איששה את השערותיי. אילו נחשפה אמי בילדותה לתמונתה של בילבי בת גרב מרימה בזרועותיה סוס, ייתכן שהיא לא הייתה נוטשת את הקיבוץ שאליו הגיעה עם עלייתה מטורקיה, כי צייתה לאחיה הגדול שאמר שרק זונות גרות בקיבוץ. ייתכן שלא הייתה צריכה להסתובב רעבה לפת לחם בתל אביב שלפני קום המדינה ולהינשא בנישואי שידוך לאבי, ולגזור על עצמה אומללות עד לסוף חייה.

לעולם איננו יכולים לשער את עומקן של המילים שאנחנו קוראים, עד לאילו תהומות יחלחלו וייספגו בנפשנו. והנה דוגמה עכשווית.

בשבעת החודשים האחרונים עברתי טיפול כימותרפי אגרסיבי. לפני כשנתיים חליתי בסרטן, עברתי ניתוח וטיפול כימותרפי, ושוב חזר הסרטן, ובקיץ שוב עברתי ניתוח ושוב טיפול קשה. פחדתי. כשסרטן חוזר בפעם שנייה התחושה היא שמלאך המוות משתעשע בך.

לקראת הטיפול טיפחתי את ביתי כפליים, ידעתי שאצטרך להסתגר חודשים ארוכים כי אחלש והמערכת החיסונית שלי תיפגע, ורציתי שיהיה לי נעים בבית. הגעתי לאיקאה (איך אפשר בלי איקאה בסיפור?) ומצאתי בפינה שכוחה עציץ של צמח מטפס מזן שאני מאוד אוהבת ושנכחד באחד מגלגוליי. הצמח המסכן נזנח בפינת החנות חצי־קמל, אבל ידעתי שאצליח להציל אותו. ועשיתי הסכם, אני והצמח נתאושש ביחד ונחיה. בכל בדיקה שתוצאותיה בעייתיות או כשאני נתקפת חולשה או חרדה אני רואה אותו מבלבל בשלל ניצניו ושואבת כוחות. הוא משגשג, וגם אני בסדר.

כשסיפרתי על תרפיית הצמח התפעלו חבריי מדרכי המקורית.

בוקר אחד, כשבירכתי את הצמח בבוקר טוב, הדהד להפתעתי משהו בירכתי המוח ונשלף. "חמישה אפונים בתרמיל אחד", סיפורו של הנס כריסטיאן אנדרסן, סיפור ילדות שאהבתי מאוד ושהייתי קוראת שוב ושוב, שמספר על ילדה קטנה חולה שנשארת לבדה בעליית גג, כשאמה הענייה יוצאת לעבודה מבוקר עד ליל. יום אחד עף כדור אפונים מרובה ילדים, ננעץ במרווח המאובק שמחוץ למסגרת החלון, ומתחיל לנבוט. הילדה עוקבת אחריו ממיטתה, ואמה תולה לו חוט שיטפס עליו. הצמח משגשג ופורח, וכך גם הילדה הקטנה שקמה מחוליה.

אז אתם מבינים, אני לא כל כך מקורית, אין שיעור לכוחן של המילים שאנחנו קוראים ואיננו יודעים עד לאן הן ילוו אותנו. אני התוצר של אותן המילים.